

สรุป การสัมมนา

โครงการรัฐธรรมนุญ เปรียบเทียบ

สำนักนวัตกรรมเพื่อประชาธิปไตย
สถาบันพระปกเกล้า

ตอนที่ 5

รัฐธรรมนุญเนเธอร์แลนด์:
พัฒนาการและการ ปฏิรูป
การเมืองผ่านกรอบเชิงสถาบัน

วันเวลา 2 กุมภาพันธ์ 2565 เวลา 13.30-15.30 น.
รูปแบบ ผ่าน Facebook Live สถาบันพระปกเกล้า
และสำนักนวัตกรรมเพื่อประชาธิปไตย

วิทยากร อาจารย์ปुरुวิชญ์ วัฒนสุข
นักวิชาการ วิทยาลัยการเมืองการปกครอง
สถาบันพระปกเกล้า
กูรภัทร์ เครือพันธ์
นักวิชาการ สำนักนวัตกรรมเพื่อประชาธิปไตย
[ผู้ดำเนินรายการ]

ผู้สรุป จิราวุฒิจิตจักร
ตรวจทาน ออกแบบและจัดทำ ธนิษฐา สุขะวัฒนนะ
จัดโดย สำนักนวัตกรรมเพื่อประชาธิปไตย

ราชอาณาจักรเนเธอร์แลนด์

ภายหลังสงครามที่วอเตอร์ลู มีการจัดการประชุมที่เวียนนา เพื่อจัดระเบียบยุโรปใหม่ โดยยึดหลักความชอบธรรมตามกฎหมาย หลักการศักดิ์สิทธิ์ หลักการชดเชยความเสียหาย นอกจากนี้ยังมีการยกเนเธอร์แลนด์เป็นราชอาณาจักรเนเธอร์แลนด์ โดยมี House of Orange-Nassau ปกครองประเทศในฐานะกษัตริย์รวมไปถึงการรวมเนเธอร์แลนด์และเบลเยียมเป็นประเทศเดียวกัน อย่างไรก็ตาม วิลเลียม เฟรเดอริก มีเงื่อนไขในการเข้ารับเป็นกษัตริย์นั้นคือ จะต้องมียุทธธรรมบัญญัติ ทำให้เป็นที่มาของรัฐธรรมนูญปี 1815 ซึ่งเป็นฉบับแรกของเนเธอร์แลนด์นั่นเอง

01 รัฐธรรมนูญเนเธอร์แลนด์

รัฐธรรมนูญปี 1815

รัฐธรรมนูญฉบับนี้จัดทำโดยคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญซึ่งประกอบด้วยฝ่ายเหนือ (เนเธอร์แลนด์) และฝ่ายใต้ (เบลเยียม) เพื่อยกร่างรัฐธรรมนูญใหม่ โดยสาระสำคัญคือใช้ "ระบบสองสภา" โดยมีสภาสูงเรียกว่า "สภาที่หนึ่ง" ได้รับการแต่งตั้งจากกษัตริย์ ส่วนสภาล่างเรียกว่า สภาที่สอง มาจากการเลือกตั้งของรัฐบาลจังหวัด นอกจากนี้รัฐธรรมนูญฉบับนี้ยังมีการบัญญัติให้พระราชบัญญัติงบประมาณจะถูกนำเสนอเพียง 1 ครั้งในทุกๆ 10 ปี กล่าวได้ว่ารัฐธรรมนูญฉบับนี้ให้อำนาจแก่กษัตริย์และคณะรัฐมนตรีค่อนข้างมาก

รัฐธรรมนูญปี 1840

สภาพเศรษฐกิจ ความแตกต่างกันทางภาษา ทำให้เบลเยียมแยกตัวออกไปจากเนเธอร์แลนด์ในปี 1830 ส่งผลให้เนเธอร์แลนด์ต้องปฏิรูปรัฐธรรมนูญ ในปี 1840 โดยสาระสำคัญที่เปลี่ยนไป ได้แก่ การนำเสนอพระราชบัญญัติงบประมาณ จากทุก ๆ 10 ปีเป็นทุก ๆ 2 ปี พระราชกฤษฎีกาที่ออกโดยกษัตริย์ต้องมีการสนองพระบรมราชโองการ รวมไปถึงรัฐมนตรีสามารถถูกดำเนินคดีได้หากทำผิดรัฐธรรมนูญ การปฏิรูปรัฐธรรมนูญครั้งนี้ทำให้อำนาจของกษัตริย์เริ่มที่จะเคลื่อนเข้ามาสู่รัฐสภามากขึ้น

รัฐธรรมนูญปี 1848

ช่วงปี 1848 เกิดกระแสการปฏิวัติทั่วยุโรป เช่น อิตาลี ฝรั่งเศส เยอรมัน โปแลนด์ โรมานี ฯลฯ พระเจ้าวิลเลิมที่ 2 กษัตริย์ ณ ขณะนั้นตระหนักดีว่าการปฏิรูปรัฐธรรมนูญเป็นสิ่งหลีกเลี่ยงไม่ได้ จึงมี**การแต่งตั้งกรรมาธิการร่างรัฐธรรมนูญ** โดยมี โจฮัน ธอร์เบค (Johan Thorbecke) เป็นประธาน ซึ่งได้วิพากษ์วิจารณ์รัฐธรรมนูญปี 1815 มาอย่างยาวนาน ประกอบกับเขามีความเชื่อมั่นในการเปลี่ยนแปลงแบบค่อยเป็นค่อยไปโดยใช้ระบบรัฐสภาอีกด้วย ทำให้สาระสำคัญของรัฐธรรมนูญ 1848 เปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก เช่น การให้สมาชิกทั้งสองสภามาจากการเลือกตั้ง การสถาปนาความรับผิดชอบของรัฐมนตรี โดยรัฐสภาสามารถถอดถอนรัฐมนตรีได้ มีการรับรองเสรีภาพในรัฐธรรมนูญ กำหนดให้มีการจัดงบประมาณสนับสนุนการศึกษา

ซ้าย: พระเจ้าวิลเลิมที่ 2 (Willem II der Nederlanden)
ขวา: โจฮัน ธอร์เบค (Johan Thorbecke)

รัฐธรรมนูญในช่วงศตวรรษที่ 20

ช่วงเวลานี้เองเกิดกระแสการพัฒนาประชาธิปไตย (Democratization) ทำให้รัฐธรรมนูญเนเธอร์แลนด์ กลายเป็นรัฐธรรมนูญแบบประชาธิปไตยมากขึ้น เช่น การขยายสิทธิเลือกตั้ง จากผู้ที่มีฐานะเป็นผู้ชายทุกคน และกลายเป็นสิทธิสำหรับทุกคนในปัจจุบัน นอกจากนี้ยังมีการแก้ไขรัฐธรรมนูญเพื่อการเข้าเป็นสมาชิกสหภาพยุโรปอีกด้วย รวมไปถึงการนำระบบเลือกตั้งแบบสัดส่วนมาใช้อีกด้วย

02 สาระสำคัญของรัฐธรรมนูญเนเธอร์แลนด์ฉบับปัจจุบัน

สิทธิขั้นพื้นฐาน

สิทธิขั้นพื้นฐานที่น่าสนใจในรัฐธรรมนูญเนเธอร์แลนด์ ได้แก่ สิทธิในการได้รับการปฏิบัติที่เท่าเทียมกัน สิทธิในการถวายฎีกา สิทธิในการตั้งสมาคม การเดินขบวน สิทธิในการปกป้องสิ่งแวดล้อม สิทธิในการพัฒนาสังคม สิทธิในการพัฒนาวัฒนธรรม, สิทธิความเป็นส่วนตัวของจดหมาย โทรศัพท โทรเลข เป็นต้น

รัฐบาลและพระมหากษัตริย์

รัฐธรรมนูญกำหนดให้รัฐบาลประกอบด้วยกษัตริย์และคณะรัฐมนตรี โดยกษัตริย์นั้นต้องสืบสายโลหิตจากทายาท โดยชอบของกษัตริย์วิลเลิมที่ 1 เจ้าแห่งออเรนจ์-นัสเซา ส่วนคณะรัฐมนตรีนั้น เมื่อการเลือกตั้งเสร็จสิ้น กษัตริย์จะปรึกษากับประธานสภาที่หนึ่ง ประธานสภาที่สอง ผู้นำทางการเมืองทุกกลุ่ม จากนั้นจะแต่งตั้งบุคคลที่มีความเป็นไปได้ในการจัดตั้งรัฐบาล เรียกว่า informateur และจะมีการทาบทามผู้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีในลำดับถัดไป

ซ้าย: The Binnenhof กลาง: พระเจ้าวิลเลิม

ขวา: มาร์ค รุทท์ นายกรัฐมนตรี

รัฐสภา

ประกอบด้วย "สองสภา" ได้แก่ สภาที่หนึ่ง มาจากการเลือกตั้งของสมาชิกสภาจังหวัดและสมาชิกคณะผู้เลือกตั้ง ส่วนสภาที่สอง มาจากการเลือกตั้งแบบสัดส่วน ซึ่งเป็นการเลือกตั้งบัญชีรายชื่อพรรคการเมือง โดยผู้มีสิทธิเลือกตั้งสามารถลงคะแนนเลือกผู้สมัครในบัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองตามความชอบในการเลือกตั้งสภาล่าง

องค์กรในรัฐธรรมนูญที่น่าสนใจ

- สภาแห่งรัฐ (Council of state) ทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษา ร่างพระราชบัญญัติ รวมถึงให้ความเห็นต่อสนธิสัญญาต่างๆ โดยรัฐสภา รวมไปถึงให้คำแนะนำการวินิจฉัยข้อพิพาท ความน่าสนใจของสภาแห่งนี้คือมีกษัตริย์เป็นประธานโดยตำแหน่ง รวมไปถึงรัชทายาท
- ศาลตรวจสอบ (Court of Audit) ทำหน้าที่ตรวจสอบภาษีและการใช้จ่ายของรัฐ
- ผู้ตรวจการแผ่นดิน (National Ombudsman) ทำหน้าที่ในการสอบสวนการกระทำของหน่วยงานภาครัฐ ว่าการกระทำนั้นเป็นไปตามข้อกำหนดความเหมาะสมในการปกครองหรือไม่ โดยให้คำแนะนำและปรับปรุงการทำงาน โดยคำแนะนำนี้ไม่มีผลผูกพันตามกฎหมาย แต่มีอำนาจและต้องปฏิบัติตามเป็นส่วนใหญ่

สภาแห่งรัฐ (Council of state)

ผู้ตรวจการแผ่นดิน (National Ombudsman)

การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

ในการเสนอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ต้องเสนอในรูปแบบพระราชบัญญัติ เมื่อสภามีมติรับหลักการแก้ไขรัฐธรรมนูญแล้ว ต้องมีการยุบสภาและจัดการเลือกตั้งใหม่ เพื่อให้ประชาชนได้เลือกที่จะสนับสนุนให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญหรือไม่ ภายหลังจากการเลือกตั้ง สภาที่หนึ่งและสภาที่สองจะประชุมพิจารณาร่วมกันในวาระที่สอง โดยเสียงในการเห็นชอบต้องเป็นอย่างน้อย 2 ใน 3 ของผู้ลงคะแนน หากรัฐธรรมนูญได้รับความเห็นชอบ กษัตริย์จะให้สัตยาบัน จากนั้นก็จะประกาศใช้อย่างเป็นทางการ

Binnenhof อาคารรัฐสภาของเนเธอร์แลนด์

03 ลักษณะเด่นของรัฐธรรมนูญ เนเธอร์แลนด์

เนเธอร์แลนด์ เป็นประเทศที่มีการแบ่งชั้นในทางสังคมสูง เช่น การแบ่งชั้นทางศาสนาระหว่างนิกายคาทอลิกและนิกายโปรเตสแตนต์ หรือการแบ่งชั้นระหว่างกลุ่มสหภาพแรงงานและกลุ่มเสรีนิยม การแบ่งชั้นทางการเมืองเหล่านี้ ทำให้แต่ละกลุ่มมีสถาบันทางสังคมเป็นของตนเอง และรวมไปถึงการมีพรรคการเมืองเป็นของตนเองอีกด้วย

เนเธอร์แลนด์ มีการใช้ระบบการเลือกตั้งแบบสัดส่วน มี 'สภาที่หนึ่ง' ซึ่งมาจากทุกจังหวัด มีองค์การทางรัฐธรรมนูญที่เอื้อให้ประชาชนมีช่องทางในการร้องเรียนจำนวน ซึ่งรับประกันได้ว่าประชาชนจะได้รับการตอบสนองจากภาครัฐอย่างแน่นอน

นอกจากนี้เนเธอร์แลนด์เป็น **ประชาธิปไตยแบบร่วมมือ (Consociational Democracy)** ซึ่งเป็นระบอบประชาธิปไตยที่มีการแบ่งปันอำนาจ (Power sharing) ระหว่างกลุ่มทางสังคมต่างๆ ทั้งด้านภาษา ศาสนา อุดมการณ์ทางการเมือง ซึ่งรัฐธรรมนูญวางอยู่บนพื้นฐานของหลักการตั้งทุกกลุ่มทางสังคม ประนีประนอม ใช้ฉันทามติ โดยไม่สลายอัตลักษณ์ แทนที่จะยึดมั่นหลักการเสียงข้างมากเข้าข้างเสียงข้างน้อย หรือการผู้ชนะได้ไปทั้งหมด ในระบอบประชาธิปไตยแบบร่วมมือนี้ ระบบเลือกตั้งจะทำให้ไม่มีกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งได้เสียงเกินกึ่งหนึ่ง ผลคือชนชั้นนำในทางการเมืองจะพยายามที่จะประนีประนอมกันและประสานประโยชน์กัน ซึ่งทำให้กลุ่มทางสังคมต่างๆ ในประเทศเนเธอร์แลนด์ยังคงอยู่ร่วมกันได้จนถึงปัจจุบัน

